

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՆՈՐԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՈՒՐԲԱԹ 5 ՓԵՏՐՎԱՐԻ 1860

ԹԻՒ 616

ԶՄԻՒՌՆԻԱ . 5 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍԱԹԻՒՆ

Թեպետև խաղաղական խնդրոյն լուծումը և կարգադրութիւնը տակաւին շատ դժուարութեանց ենթակայ է, այսու ամենայնիւ լինելոյ և Վաղղի կառավարութեանց մտերիմ համաձայնութիւնը ի վերայ գլխաւոր մասանց յիշեալ խնդրոյն՝ երաշխաւորութիւն մը կը համարուի որ Վարդապետ խաղաղութիւնը պիտի չլքուի իտալական խնդրոյն կարգադրութեանը պատճառաւ : Այս մեր ըսածին ապացոյց մը կը համարուի Վաղղի կայսեր հրամանագիրը, որով կը պատուիրէ իւր կառավարութեանը որ ընդարձակ բարեկարգութիւններ ըլլան Վաղղի մէջ և զիւրութիւններ արուին վաճառականութեան, երկրագործութեան, արհեստաւորներուն և այլն : Վաղղի առեւտրական նոր դաշնադրութիւն մը հաստատուեցաւ ի մէջ լինելոյ և Վաղղի, այս երկու ազգաց մէջ եղած վաճառականութիւնը ընդարձակելու և տուրքերը թեթեւեղեցնելու համար : Արդ եթէ Վարդապետ մէջ պատերազմի մը վրայ ըլլար, յիշեալ կառավարութիւնները այսպիսի ազգագուտ գործերուն հոգ տանելու ժամանակ պիտի չունենային :

Հռոմի պարզ բացասական պատասխան մը քրեյ Վաղղի կայսեր, որ կը յորդորէր Վարդապետ խաղաղութիւնը որպէսզի քաղաքական անողորմելի պարագայից գլուխ ծուլով կամաւ իւր ձեռքը քաշէ Ռոմանիայի ապստամբեալ երկիրներէն : Հռոմի քահանայապետը, որուն իշխանութիւնը արդէն իւր ջնջումն է յիշեալ նահանգաց մէջ, ուրիշ կերպ պատասխան մը չէր կրնար գրել, այսինքն կարող չէր իւր հաճութիւնը տալ Վաղղի կայսեր առաջարկութեան, ըստորում պատկերանքն աթուր նստած ժամանակը, ըստ սովորութեան, երբեք ըրած է անվնաս պահել Հռոմի տէրութեան երկիրները :

Օրագր և իյէ . Ռոմանիայի նահանգները Վաղղի իշխանութեան լուծէն իւր զաւորաւոր

են այժմ . և պարսկան կառավարութիւնը ու անոր ջերմեռանդ կուսակիցները, որոց սիրտը ահուգողն մէջ մնացեր էր «Վաղղ ու Տերութեանց ժողովը» անուն տեղաբնակից զուգահեռներէն, որ կառավարէր բոլորովին ջնջել Վաղղի աշխարհական իշխանութիւնը, պապական կառավարութիւնը և բոլոր կղերը, կըսեմք . կերպիւմը դո՛ւք եղած կերպին այժմ և սիրտերնին հանգչած է . ըստորում Վաղղի կայսեր առ Վաղղի դրած նամակին նայելով, բաց ի Ռոմանիայի նահանգներէն Հռոմի միւս երկիրները պապական իշխանութեան ներքե պիտի մնան առայժմ :

Փարիզի լրագրութիւնը ոմանք հրատարակեցին թէ Վարդապետ և Վաղղի կառավարութեան մէջ բանախօսութիւններ կը ըլլան, որոց նպատակն է Ռոմանիայի նահանգները, Վասկանայի դքսութիւնը, նմանապէս Վարմայի և Վոտենայի դքսութիւնները միաւորել ի վնասէն հետ, այնու պայմանաւ որ Վարդապետ Վաղղի Վաղղի կայսերութեանը թողտայ : Այս գործոյն վրայ լորտ Վարմայի տեղեկութիւններ խնդրեց լինելոյ բարձրագոյն մէջ, և պաշտօնէից ժողովոյն նախագահ լորտ Վրէնիլ պատասխանեց թէ Վրէնի Վրտանի կառավարութիւնը ամենին ծանօթութիւն մը չունի յիշեալ բանախօսութիւններէն . և յաւելցուց թէ Վաղղի արդէն կը ծանաչէ թէ ինչ կերպիւ պիտի նկատուի լինելոյ մէջ այս տեսակ կարգադրութիւն մը . այսինքն թէ լինելոյ իւր հաճութիւնը պիտի չտայ այս բանին :

Հռոմէական կղերին և պապական կուսակցութեան գլխաւոր և հռչակաւոր օրագիրը Ռիֆէրանուն, որ Փարիզի մէջ կը հրատարակուէր, այս օրերս կայսերական հրամանաւ ջնջուեցաւ, չեղարկուեցաւ : Վաղղի պաշտօնական օրագիրը Ռիֆէրանուն յոգեւած մը կը հրատարակէ, որուն մէջ կըսէ թէ կառավարութիւնը վշտալի սրտիւ կը տեսնէ զգրգռելի կերպը բանակութեանց՝ որ կը լրջ կրօնական խնդրոց վրայ : Հիմա որ Ռիֆէրանուն օրագիրը ջնջուեցաւ, կ'ընդ խօսքերը՝ որ

որ ըստ օրէ աւելի ուղղակի կերպիւ հակառակ էին տէրութեան իրաւանցը, թէ անոր նպատակն էր տիրել Վաղղի կղերին վրայ, հասարակութեան խղճմտանքը անհանգիստ ընել, և հայրենիքը աղմկել . և թէ այս ընթացքով վտանգի մէջ կը ձգէր զիրօնը . որովհետեւ գաղղիացի կղերը երբէք իւր հնազանդութիւնը չմերժեց սրբազան զահին ի մասին իւր հոգեւոր պարտուցը :

Հռոմի ազնուականաց մէկ մասը ուղերձ մը մատուցած էր Վաղղի իրենց անձնանուիրութիւնը յայտնելու համար, խոստանալով Վարդապետ խաղաղութեանը թէ ամեն կերպիւ պաշտպան պիտի ըլլան պապական աշխարհական իշխանութեանը : Այս ուղերձին գէժ յունիւրի 10-22ին հրապարակական յայտարարութիւն մը եղեր է Հռոմի մէջ, ուր ժողովրդեան անթիւ բաղմունքի մը Վրէնի ըստած հրապարակը դու մարտուելով, սկսեցին բարձր ձայնիւ աղաղակել ինչպէ՛ք Վաղղի, ինչպէ՛ք Վաղղի, ինչպէ՛ք Վաղղի : Վրէնի, Վար ինչպէ՛ք Վրէնի, ինչպէ՛ք Վրէնի : Բանախօսութեան նպատակաւ հրապարակուեցաւ Վաղղի պաշտպան զօրաց հրամանատար տը Վրտան զօրապետը հետեւեալ օրը ծանուցագիր մը հրատարակէր է, իմաց տալով հասարակութեանը թէ իւր պաշտօնը և պարտքն է հանդարտութիւնը հաստատուն պահել և թէ ի պահանջէ հարկին, պիտի արգելու հրապարակական յայտարարութիւնները և ժողովրդեան դու մարտ մը եթէ նորոգուելու ըլլան :

Վրգոնութիւնը կը շարունակուի միշտ Հռոմի մէջ, նմանապէս ի Վար ըստած նահանգաց մէջ և մանաւանդ Վաղղի և լինելոյ քաղաքները : լինելոյ մէջ թատրոնը պապական կառավարութեան հրամանաւ դուրս եցաւ :

Վաղղի պաշտօնական օրագիրը Ռիֆէրանուն յոգեւած մը կը հրատարակէ, որուն մէջ կըսէ թէ կառավարութիւնը վշտալի սրտիւ կը տեսնէ զգրգռելի կերպը բանակութեանց՝ որ կը լրջ կրօնական խնդրոց վրայ : Հիմա որ Ռիֆէրանուն օրագիրը ջնջուեցաւ, կ'ընդ խօսքերը՝ որ

ՔԱՂԱՔԱՆՈՐԱԿԱՆ

ԼՊԱՆՈՎ, ՆԱՐԵՆՈՅ

ՔԻՉ ՍՏԱՆՈՎ, ՀԱՏ ԲԱՆ ՀԱՅԵԼՈՒ

Լիւնայի լիւրագրի մը, ներկայ ի Լիւնայ :

(Հարուստ կուսակցութիւն և զբոս (1))

Ես ամեն օր կրտսնայի մեր աշխիւն հեղաշինելու, մարդ չէ մի, մէկ օր մի հիւանդացաւ, իմ ալ միտէս հեղաշինելու օրագր . առամանալքի բան է . ես որ աղա եմ եղեր, ու ան ալ իմ քով խղճմէթեար է նէ, հեղաշինելու անկէ աւելի բան գիտեմ ըսելով, գայի մութութիւնը մէկ մի եփեցի չեղաւ . մէկ միտ օրը առաւ . մէկ միտ մեկեր իսէ աղը շատ եմ ձգեցի, սղի ծուծ կղեր է, չկերպեցաւ . հասրը նէ քիւփը եղ միտ . նէ ալ եփեցի ալիւր, նէ ալ աղամոնը աղ, և ոչ ալ բերանը չեքէր . ուտելու բան մի չկարգայ չինել . ամա չեփին քիւփէն մինչեւ պահելները լեցուցի . էյ ինչ ըսել կուզես . ան ալ ըսել կուզեմ քի մեր աղը ոչ անիծած է . և ոչ ալ հայուն բանը պաշխայ, ֆուէնկին բանը պաշխայ է, հաւատն մեր աղը ամեն աղէն աւել բան կրնայ ընել ու կրնէ, մինակ մէկ խապահաթ մի ունի, ինչէ . ասոր բանով մի հարուստ մեծ մարդ եղեր է, ամա բան որ չգիտեր, բան չգիտեալը

Փետր 1860, 6146 615 թիւերը :

չսելով ամեն բանի մէջ կը խառնուի . իմ պէս աղով հեղաշինելու . ան ալ որ շատ բան գիտէ . բանով մի աղքատ, կամ համալ, խղճմէթեար եղեր է նէ, վախէն բան գիտեալը կուրանայ ինչքեար կրնէ, խաթեր համար կամ վախանցը ինչ կրնայ սեպէ . զորով է չեկուսութիւնը խապուկ կրնէ, ու պէլի աղա, հրամանքս ծառայ եմ, հիշ հեղաշին առանց աղ կու ըլլայ հախը ձեռքէ, ան խաթ է ըրեր կրնէ ու կըմնայ, այնքան որ կու պաշխայ ինչ իրեն բան գիտեալն ալ մոռնալ, իշտե ասոր համար է որ ան քու ըսած ընկերութիւնները անանկ եղեր են ու բանի մի ետաւ մի չէն եղեր . մենք այս անանկ չպիտի ընեմք, ու պաշխայ տեղէ ալ խեղք, բան գիտեալ մարդ փոխ չիտի առնենք, մեր մէջը եղած խեղք բան գիտեալը պիտի գտնանք, ո՛վ, ո՛վ կու ըլլայ ըլլայ . կուզէ մօրու օր կուզէ թրաշխուղէ հարուստ կուզէ աղքատ . կուզէ աղա՛ կուզէ ծոյ, ինչ կըլլայ ըլլայ, մի կի պէտքէ, մենք բան գիտեալ աղքին վրայ սէր ունեցող, ասանկ բաներուն ա տեթը գիտեալ մարդ տի գտնանք, ու ներքոյ գրեալ շարթու շուրթի վրայ այս բանը տի գործածեմք, արթը երկան մի ընէր, բարով մի աւտացի, որ ասանկ տի ըլլայ : Նման չէ, չէս հաւատար եղեր . վաղաշայ դուն գիտես, ասկէ բարով դուն գիտես նէ քու ետեւէ կուգամ 4 անգամ ձեռքը կը պաշխեն, վաթսուս ալ թէ մէկս կրնեմ . հիմա շատ երկան ըրեր ըսէ, տա

շարթ շուրթի ըսածք, խանմիշ եղանք բարով բան է, ամենք ալ մէկանց աղթող կու ըլլանք առ լստուած որ ինքը իւր մարդասիրական անհոն ողորմութեամբ ամենքս ալ լուսաւորէ, ու շնորհք պարգեւէ, աս և ասոր պէս աղաշայ բաներ ընելու ու վերջապէս սա ընկերութիւնը հաստատ և անվրդով պահէ յոգեւոր աղաքսի բաց և ապացոյց յետին բարեկեցութիւն :

Վրտանի : իշտե վերը ըսածնուն պէս Վրտանի և Վրտանի քեֆիլ են փարանիդ զայ չըլլալով ու տարոց տարի ձեղի տրվելիք սէնէթին էտին քեֆիլ պիտոր գրվին ընտոր որ ատէթն է, ան ձտը աս ալ շատ լաւ ականչիդ թող միտէ որ այս ընկերութեան հաւաքվելիք փարան մէկ ընդ ունչէն մինչեւ հաղար քեսէն ոչ Վրտանի և Վրտանի քեֆիլ իւր ու մուրին իր գործոյն խո ընամիշ չպիտոր ըլլան բնաւ երբէք, ոչ ֆայիդով և ոչ ալ առանց ֆայիդի . այլ տարոց տարի անտուկը մեկ ծուտ եղած ստակը ընկերութեան զուրս մաղպութ տեղեր . ինչպէս որ յաջողվի շահաւոր և էմիլէթին կերպով պիտոր գործածեն ու ամեն տարեգլխոյ ո՛վ որ ուզէ պիտոր կրնայ մամուրէն իմանալ ստակը ուր և որու քով ըլլալ :

Իրենի : Այս բանիս մամուրը, սանտիքեարը ու քեֆիլ թիպը Վրտանի և Վրտանի եղանքին պարուն (արդ)

անոր գրգռութեանց պատասխանելու համար կը գրուէին, օրինաւոր պատճառ մը չունին և աններելի են կըսէ, ու կրկնապէս իւր յօդուածը գրուցելով թէ բոլոր օրագրութիւնները գիտնալու են, թէ այս կարեւոր խնդիրները պէտք է որ հասարակաց խաղաղութեան և կրօնի յարգութեան պահանջած հանգարտութեամբ և խոհեմութեամբ քննուին:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԺՈՂՈՎ

Սօսերս կոտանդնուպօլոյ հայերէն լրագրութեանց մէջ, ազգային գերագոյն ժողովոյն ընթացքին վերաբերեալ քանի մը յօդուածներ կարդայիք, որոնք խիստ ցաւալի ապաւորութիւն մը ըրին ոչ միայն մեր վրայ, այլև ամեն ազգասէր Հայոց վրայ: Յիշեալ գանգատանաց և բողոքոյ գրուածներէն կիմանամք, թէ կոտանդնուպօլոյ ազգային գերագոյն ժողովոյն օրոշումները և տնօրէնութիւնները անկարգ և խառնախնդր կերպիւ կը լինէին եղեր, առանց հասուն խորհրդածութեան, առանց ժողովոյն անդամաց մեծագոյն մասին կարծեացը ուշադրութիւն մատուցանելու, և այլն, և այլն:

Իրաց այս վիճակը ցաւալի է յոյժ և խիստ ծանր ու վտանգաւոր հետեւութիւններ կրնան ունենալ ի մասին բարւոք կառավարութեան ազգային գործոց: Այս ճշմարտութիւնը գերագոյն ժողովոյն անդամաց մեծագոյն մասին ալ յայտնի ըլլալով, անցեալները բողոքագիր մը գրած են ամենապարզ տեր Վերոք սրբազան պատրիարքին, աղաչելով ազգասիրաբար զԼօրին Սրբազան Թիւնը, որ իւր բնական խոհականութեամբ, հոգ տանի այս ծանր անկարգութեան վախճան մը տալու: Հիմաւոր կանոններ և օրէնքներ հաստատելու համար առաջարկութիւններ ընելով Վրդին, որպէսզի ազգային գերագոյն ժողովը նոյն կանոնաց և նոյն օրէնաց համեմատ վարուի:

Յիշեալ բողոքագիրը գրուած մեծաբոյ անձանց ընթացքը անտարակոյս շատ գովելի է. ըստ որում անոր նպատակը ընդհանուր Վրդին օգուտը և անոր յառաջագիծութիւնն է: Բայց մեր կարծեաց, սխալ և միասակար գրութիւն մըն է ազգին պատիւը պահելու պատճառաւոր, անոր պահասութիւնները ծածկել և գովել իսկ անոր պարտաւեր ընթացքը, ինչպէս մինչև ցայսօր ազգային լրագրութիւնները կերպիւ մը պարտաւորեալ էին այս գրութեանը հետեւիլ: Վրդային կառավարութեան և ազգային առաջնորդաց պահասութիւնները և անկարգութիւնները պահելով և գովելով, զանոնք մշտնջենաւորելու օգնական կը լինամք: Այլ ընդհակառակն, եթէ

անոնց գործերը հրապարակու և խոհեմութեամբ գտաւորուին, եթէ ազգային հոգաբարձուաց և առաջնորդաց ընթացքը ի գիտեալն որ պարտաւեր են, հրապարակու մեղադրուելու ըլլան. եթէ անոնց ունեցած պատասխանատուութեանը վրայ անհոգութիւն չըլլայ Վրդին կողմէն, յայնժամ հաւաստի եմք թէ ազգային գործերը աւելի բարեկարգութեամբ, աւելի արդարութեամբ և աւելի ուշադրութեամբ կը կատարուին ամեն տեղ:

Այսպիսի ազգային գերագոյն ժողովոյն ամենահարկաւոր եղածը պարզ կանոնադրութիւն մըն է. թէ անոր անդամաց օրինաւոր ընտրութեանը համար և թէ ժողովոյն ընելու օրոշմանցը համար: Այս կանոնադրութեան հաստատելու այնքան դժուար չէ որչափ դժուար է անոր գործադրութիւնը: Բայց մը աղէկ բանը գիւրութեան շուտով կրնայ ձեռք բերուիլ: Ամեն բանի յաջողութիւնը դժուարին է իսկզբան. բայց աշխատութիւնը յաղթող է ամենայնի. բաւական է որ երկայնատեւութեանը և բարեմտութեանը ձեռքէ չգնեմք ամեն ազգային գործոց մէջ, ներս զաւրտ ըլլալով իրարու պակասութեանցը և մեր անձնական կիրքը յօժարամիտ զոհելով Վրդին ընդհանուր օգտիցը համար:

Վրդային գերագոյն ժողովոյն հարկաւոր եղածը պարզ կանոնադրութիւն մըն է ըսինք, որ անշուշտ թուէր կուտեմք մեր հիմնեալ պիտի ըլլայ ի մասին յիշեալ ժողովոյն օրոշմանցը և անոր անդամաց ընտրութեանը: Բայց եթէ Փարիզի օրէնսդիր ժողովոյն և Վնտնի բարեկանութիւն կանոնները թարգմանելով մեր ազգային ժողովոյն առջև դնելու ըլլամք, որ այն կանոնաց համեմատ կառավարեն ազգային գործերը, կարծեմք թէ բան մը պիտի չկրնամք ընել: Այնպիսի պէտք է որ կանոնադիր ծանր ուշադրութիւն մատուցանէ երկրին վիճակին, ժողովրդեան յառաջագիծութեան աստիճանին, անոր ազգային բնաւորութեանը և այլն, և ըստայնմ:

Իւր կանոնադրութիւնները, ըստորում սպասելով մէկ ամեն կատարելութիւնները ձեռք բերեմք ըսելով, և ոչ քանի մը կատարելութիւններ կարող կը լինամք հաստատելու:

Հա այս օրինակ են խորհրդածութիւնները և գիտողութիւնները, զոր Արարաբեան Սրբազան կը համարձակի ընելու Վրդին. ըստորում կը լինեմք թէ զբաղեալ է այժմ կանոնադրութիւններ հաստատելու ազգային գերագոյն ժողովոյն կազմութեանը և անոր պաշտօնական գործոցը համար:

(Սմանեան կառավարութեան տնօրէնութեան անցեալ շաբթու մասնաժողով մը հաստատուէ:

գիւ Յ. Ստիվիսեանն է և պիտոր իմաց գնէ Ս. Յ. Ս. գանձապետ և համարապետ խնայողական ընկերութեան Արամեան:

Ինչու՞նք:

Յիշեալ պարոն Սարգիսը պատուով և սիրով պիտոր ընդունի բոլոր իրեն եկող այս ինկերութեան ընկեր գովելու և գողները Վերաբժեանօֆին (մէքէթեպը) մազաղան և հիշ մէկ մարդ մի ալ թող չէք բռնէ չըլլայ, ո՞վ, ո՞վ կու ըլլայ, ըլլայ, երթայ հոն պիւրինձի պոյին գովելու կու գէնէ. քի տասը, իբրինձի է նէ, եօթը ու քսան փարայ, իւրինձի է նէ, հինգ զուռու շփեշինձէ փարան տայ, ինկերութեանը միասնաւ եղած մօհրովը ու իմացովը ու ետին Վերաբժեանօֆին և Վեօ սէեանին քեֆալթթովը սենեթ մի առնէ ու երթայ բանը. իրաւ տնօրէնին յօդուածին մէջ ըսեր եմ քի տորուէր ստակը յառաջ կամ ետքը կրնայ տրվիլ, անձաք շաբթականներու համար է, չէք սեւմայէին, պէտք է որ ուղղորդ ընկեր գրված ժամանակը տասը, եօթուէն և հինգ զուռու շփեշին տայ, ու սենեթ ստանայ:

Տնօրէնին:

Ամեն շաբթ զոր օրը գրուի քաղաքէն, որը հետեւի տեղերէ, բաներնիւ գործերնիւ ձգել ելլալ, քառսուն, քսան տասը փարայի համար մինչև Նուրդէի խանը դաշերնիւ դժուար ըլլալուն համար խորայ բաներ ունիմք. պիւրինձի տարին յիսուն երկու շաբթ է, կրնայ մէկը

ցաւ ի կոտանդնուպօլոյ, որուն գործերը պիտի ըլլան քննել և տեղի կու թիւններ տալ ի վերայ բաժանման արտաքոյ կարգի հարկին, որ պիտի գրուի աներուն տարեկան վարձուց վրայ, ինչպէս որ մեր նախընթաց թուովը ծանուցինք:

Այս մասնաժողովը բաղկացել է հետեւեալ պաշտօնատարներէն.

Շէրքէթ փաշա՝ անդամ թանգիմաթի ժողովոյն. Օսման էֆէնտի, անդամ արդարութեան բարձրագոյն ժողովոյն.

Խայրի էֆէնտի, նախորդ գիւնապիւր եկամտից պաշտօնատան.

Տիւրքէթ էֆէնտի, անդամ թանգիմաթի.

Յօհաննէս Վէյ Տատեան, Արք. վառօդապետ.

Արիսթարքի Վէյ, Արդօթէթ.

Պրանքօ էֆէնտի, Ս. Իրան գրատան տեսուչ:

Ս Դ Ի Ե Կ Լ Ի Ց

Բեքրադ-ի Կալիֆա-ի սեղանադրը:

Այս մեծահարուստ երեւելի անձին հայրը, որ Համպուրկ քաղաքէն էր և կրօնիւ հրէայ, գրեթէ 50 տարի կայ որ Ռուսաստան եկած է. ուր միւսիսական կրօնը թող տալով՝ բողոքականութիւնը ընդունեցաւ: Իսկոյն որ Ռուսաստան հասաւ, սկսաւ մեծ գործերու ձեռք զարնել, թէ Ռուսաստանի ներքին կողմանցը հետ և թէ օտար երկիրներու հետ: Տէրութեան գանձուց վերաբերեալ ամեն մեծ գործողութեանցը մագնակից էր, և ունէր շաքար դուլու գործարան. ներ և ուրիշ զանազան գործատուներ և այլն: Այս ամեն գործերուն մէջ խելացի ընթացք մը ունենալով և մեծ խոհեմութիւն բանեցընելով շուտով յառաջացաւ և հիմնադրեց իւր հաշակաւոր դրամատունը սեղանաւորութեան, զոր կտակաւ թողուց իւր որդւոյն, պարոնի այսինքն պէյի տիտղոսաւ, հանդերձ 30 միլիոն ֆրանք գրամագլխով և խիստ պատուաւոր համարուեալ մը:

Իւր դրամատուն գրեթէ

լուր անցնելով. Թեամբ մը յառաջ տարաւ, որ իւր գործուն նը և իւր խելացիութեանը անժխտելի ապկրնայ համարուիլ: Սօսի Վրդիկից այժս գաղաղեցնէ իւր սեղանաւորութեան գործողութիւնները, և ամեն տեսակ առեւտրական գործերէ քաշուելով՝ առանձնութեան մէջ կու գէ ապրիլ, կըսեն: Ինչհաստատեն նաև թէ այժմեան անոր հարստութեան գումարը 70 միլիոն քարպովանցի կը հասնի, այսինքն 280 միլիոն ֆրանք:

Այս չափազանց հարստութեան մէկ մասը պատրաստ գրամէ, որ Ռուսիոյ կայսերական

Թերը ու ինկերութեանը սենեթ պիտոր բերէք պարոն Վարդիսին, անոնք ձեզմէ պիտի առնեն ունոր սենեթ մի տիտայ, պիւրինձինուգ վաթսուն երկու զուռու շի, իբրինձինուգ երսուն երեք զուռու շի, իւրինձինուգ տասնեւթ զուռու շի, իբրինձի տարին ալ անանկ, մինչև որ տասը տարին ալ լըմնայ ընտոր որ վերը ըսեր ենք:

Լըմնի:

Գալող տասը, եօթուէն, հինգ զուռու շի ընդու ետեւ մինչև տարին լըմնած օրը շաբթ չէք չտուող կամ շաբթ չէք բիւլի տուող քիչիլ չտուողին համար, տարին լըմնեցէ տէի ժամը երեք կիւրակէ իրարու վրայ ծանուցում ըլլալէն ետեւ, գալող չտուողութեան լըմնիլ չընող ըլլայ նէ, անոր տուած փարան աղքատաց բաժնի միւս վրայ գրուելով՝ իրենց անունը ինկերութեան մէջն պիտոր ելլայ:

Ինչու՞նք:

Ինկեր ըլլացողէն Հալէպ թողող վիլիթ կամ տայի քաղաք գնացող ըլլայ նէ՝ կրնայ իւր թուղթը, հօրը, աղին, եղբոր կամ որու որ ուզէ անոր քով ձգել ամենեւեմ կամ անոր վրայ ընել, անձաք պէտք է գայ պարոն Սարգիսը տեսնայ, ու որու քով ձգելու կամ որու վրայ ընելու անոր ըսէ, կամ թէ սկիւրեղով մի լուցնէ բաւական է:

Ինչու՞նք:

Ըստուած մի արապցէ ընկերին մէկին մահ պալ տահելու ըլլայ նէ, աս ինկերութեան սենեթը

դրամանոցայ մէջ կրգտնուի մէկ մասը՝ բաժնորդութեան թղթեր են, Ռուսաց ամենին հաստատունը, ընկերութիւններէ տուեալն է, մեծագոյն մասը կառուածներ են, որոնք Ռուսիայի հարաւային կողմը կրգտնուին, ուր իւր երկիրները կը բնակին բազմաթիւ գեղացիներ որ իրեն կրկնաբար են: Այլ շատ երկիրներ ունի իրենից մէջ որ Պարսիկ ծովուն արեւելեան կողմը կիսնայ և Ռուսիոյ իշխանութեան ներքե է, նմանապէս Գերմանիայի մէջ շատ երկիրներու տէր է:

Սօսիս Սիւրիկը, թէպէտ և մեծահարուստ, բայց իրեն լծակից ընտրեց քիչ հարստութիւն ունեցող անձի մը աղջիկը, որ համեստ և պատուաւոր գերդաստանի մը կրկնաբար է: Բաւական ժամանակ կայ որ ամուսնացած է բայց գեղադրար զաւակ չունի:

Այնչե ցայսօր, ոչ միայն Ռուսաց տէրութեան քաղաք ամեն փոխառութիւնները իւր ձեռքէն կանցնէին, այլև անոր յանձնուած էր որ օտար երկիրները տէրութեան ունեցած պարտուց տուկոները վճարէ, որոց փոխարէնը կառավարութիւնը կը հատուցանէր իրեն ի Բեդրուպուրի: Այս կերպիւ յայտնի է որ տեսակ մը մէնալու ճառութիւն կը բնակէր Բեդրուպուրիի փաշա ռաւանաց ակմեռնոցին (պարսա) մէջ և ամենա կարող աղքատութիւն մը ունէր ամեն գրամա կան գործողութեանց վրայ: Այնչեմէ ի զատ տէրութեան եկամտից պաշտօնատան խորհրդոցը տեղեակ և մասնակից էր:

Բայց այս վերջին ժամանակներս, կառավարութեան թղթաւորութեամբ, սեղանաւորութեան քանի մը մեծ տուներ ևս հաստատուեցան ի Բեդրուպուրի: որոնք տէրութեան շատ գործընթացը ձեռք գտնելով, մօտիկ Սիւրիկիցին ամենակարող աղքատութիւնը քիչ մը տկարացաւ և կը գրուցուի թէ այս եղանակէ պատճառը որոշմանը գոր ըստ իւր հաստատութիւնը վերջացնելու:

Բեդրուպուրիէն կրգրեն թէ օտարազգի լրտեսութիւնը ոմանք անտոյգ տեղեկութիւններ հրատարակելով Ռուսիոյ ազգային պարտուց վրայ, կառավարութիւնը փոխառութեան պաշտօնական հոգի մը հանելու, որուն համեմատ տէրութեան բոլոր պարտուց գումարը, թէ մշտնջենաւոր (քոնսոլիտէ) և թէ առժամանակեայ (քրթանթ) պարտք է եղեր, այսօրուան օրս 1463 միլիոն 608 հազար 544 քարպովանց է:

Դոտանալ ար Քոնսոլիտէ օրացիրը հետեւեալ յօդուածը կը հրատարակէ, զոր մեր ընթերցողաց ուշադրութեանը արժանի կը համարինք:

«Հասարակաց կրթութեան պաշտօնարանը պատրաստութիւն կրանին յատուկ գործակալ

մերասխոռն էն մեծը որն է նէ, անոր պիտի մնայ, ու աս շարժովը պարտէ պարտ պիտոր երթալ, անձաք քի տար տարին մինչև որ ըմբնայ նէ, ինք կամ ինք մեռած ըլլայ նէ ան ժառանգը ի նկերութեանը շարժը շարժութեմ պահէ ու տալոց տարի շաբաթները վճարէ, ասկէ մատէ աս թուղթը կտակ ալ կու ըլլայ, ու պարտքի տեղ պլկրտովի մինակ կտակ կամ պարտքն տրուելիք տեղը Հայու և Հայ ըլլալու է, օտար ազգի կտակ եղածը կամ վաճառուածը ի նկերութեանէն չընդունվիր:

Սեկը ուղէ որ մէկէն մինչև հարիւր բաժին գրվի նէ գապուր կու ըլլուի, միմիայն ամեն բաժինի համար սենթիւնը զատ զատ առնելու է, և անոր պէս երկու երեք մարդ օրթոխութեամբ մէկ բաժին մի ալ կրնան առնել:

Սեկընքի: Բաժին գրուելուն մէջ խորհուրդ թիւն չկայ և ոչ ալ հասակն նայիլ: հարիւր տարուան երկի մարդ, կնիկ մարդէն մինչև երկու օրթան տղան աղջիկն ալ կրնայ գրվիլ իրենք գալ գործակալը պարուն Վարդիւր տեսնալովին կամ թարաֆնուն մէկը զրկելովին:

Օնպիւրինքի: Այս գիրքը ձեռք հասած օրէն մինչև տասը տարի անձաք անտը տարի ըստ աս, հազար ութ հազար վաճառել յոյնիցի մէկէն, և անի կողան գի օրէն համարուելով է, որ ասուն որ գաք ընկեր

մը յուզարկելու որ օսմանն տէրութեան մէջ գտնուած ամեն գարտուները տարէ անցընէ և անոնց ընթացքը քննէ: Այս տնօրէնութեան նպատակն է ի գործ դնել նոր կարգադրութիւնները որոնք քանի մը տարիէ ի վեր քննուեցան և հարկաւ որ համարուած են ի մտին գարտուներ կառավարութեան:

«Այս քննութեանն հ որոշու մէն յառաջ, հասարակաց կրթութեան փոխառութեան պաշտօնական մանրամասն տեղեկագրութիւն մը խնդրեց ի վերայ գարտուներ ի քաղաքներ նահանգի, որ պէտքի այն տեղեկագրութեանց համեմատ պատրաստէ զհիմունքը որոշեալ նոր բարեկարգութեանց, որոնք օգտնաւորաւ Սեկընքի հասարակաց ուսման համար ունեցած մարդասիրական խնամքը ի գործ պիտի դնէ:

«Նիշեալ տեղեկագրութիւնները 617 հատ են, որոնք մօտ օրերս Ռուսիէն, Սիւրիէն, Երասիւտանէն և Սիւրիկական ծովուն կղզիներէն յուզարկուեցան:

«Տէրութեան այս երկիրներուն մէջ 11,680 դպրատուն կայ օմանեան հարաւային համար, որոնք 11,942 վարժապետ կը պարունակեն, և ասոնք 231,430 աշակերտ ու 111,479 աշակերտուհի ունին: Այլ 2325 դպրատուն կայ քրիստոնեայ հաւատակաց համար, որոց մէջ 2856 դասատու կը գտնուին, 112,273 աշակերտ ու 9173 աշակերտուհի:

«Սեկընք մէկտեղ հաշուելով, ըսելէ որ 14,005 դպրատուն կայ, որոց մէջ 14,798 վարժապետ կը գտնուին, որոնք 464,355 աշակերտաց և աշակերտուհեաց դաս կու տան:

«Այս դպրատանց շատերը արդէն կանոնաւոր կերպիւ կը յառաջանան, որոց մէջ հաստատեալ դասատուութիւնները ասոնք են, ընթերցանութիւն, գրութիւն, և կրօնական հրահանգներ: Քանի մը յառաջագէտ դպրատանց մէջ կրթութեան նաեւ աշխարհագրութեան, երկրաչափութեան, թուաբանութեան և ձայնաւոր երաժշտութեան սկզբունքը:

«Պարտք պիտի համարվի մեզ շարունակել մեր տեղեկութիւնները ի մասին այս հարկաւոր աշխատութեանց, որոց համար այսօրուան օրս կառավարութիւնը մեծ հոգ կը տան: Ուստի այս նիւթոյս վրայ քաղաքաւ պիտի խօսվի որ ամեն կրօնի գերդաստանաց օգտիցը կը վերաբերի և որուն վրայ Բարձրագոյն Ռուս իւր խնամատարութիւնը մասնաւորապէս հովանի ըրած է»:

«Դոտանալ ԵՍԷ օրագիրը կըսէ թէ Փարիզի Պարսից գեսարան Հասան լի խանը մօտ օրերս իւր առաջին խորհրդոյ քարտուղար Սիւրիկ Սեկընքի յուզարկէր է ի թէ հրան մատնաւոր պաշտօնի մը: Այլ ընդունած տեղե

գրուելու կու գրուի թէ ու կընդունվի, անշարժութեամբ որ անցած տարիները անգին գրուած հիւսապին մաւնիւ պէտքն տաք նէ:

(Նիւրինքի: Այս ընկերութեանն ամեն մէկն ալ տասը տարին ըմբնած օրն, նախ ունին գալ պարուն Վարդիւսէն ու գաճնուն չափ ի նկերութեմ վրայ քան հարցընել, և ան ալ պարտական է հարցածին գրով թէ քիթերով ցոյց տալ և հասկնցնելու, և այս վերը պիւրինքի յօդուածին մէջ տրեքթեմ ու ը ցոյց արված չորս տեղը ըլլայ որ փոխուիլ իմալ ընէ թէ հիւանդութեան թէ դուրս գընալու և թէ մահու և կամ ուրիշ պատճառաւ նէ, ան ատեն ուրիշ միմիայն ընտրելով և ժամը ծանուցում ընել տալով ամեն մէկից լսել տալու և մը:

Սեկընք մեր պարտականութիւնը կատարելով հարկաւոր գրի առանք ու տպել տալով փարա, որդ փուրուց իշտէ ձեզի տաղը թմիշ կու ընէ մը ու զոյր առանց փարայի կրնայ առնել Վիւրք, ձեանթիւն օտայէն, ժամը մամշիւն սնտուկին վրայէն, դպրատունը վարժապետէն, պէրպէս Բարտէ պապայի տղոցը խանութէն, և Սեկընքի խանի գուռ օտապաշին օտայէն, լմա մինակ առնել չէ, իրիճայ կու ընէ մը, կարգացէր ալ, ու մեկը ան օրվնէ պարտու որ է մը գալով սիրով ընդունելու, ու ընկերութեանը գործերն

կու թիւնիս անխալէ, կը յարէ յիշեալ օրալ գիրք, Պարսից կառավարութիւնը հաճութիւն տուած է գաղղիաւոց յանձնել զվերատեսչութիւնը արդիւնաբեր ընելու պղնձի և երկաթի հանքերը, որոնք բազմաթիւ են Պարսիստանի մէջ: նմանապէս գաղղիաւոց յանձնած է մետաքսը մանելը և կարժառին (կէմիլէ) վրայ փաթեթը, բրգերուն լուարը և այլն:

Այս պայմանագրութեան վերաբերեալ դըրուածներէն ի զատ, Սիւրիկ-Սեկընքի իւր հետը տարեր է զցոյցիւր աշխատութեանց Պարսիկ պատանեկաց, որոնք Փարիզի մէջ գտնաւորան գիտութիւններ և արհեստներ կը սորվին:

«Այնչեմէն յունիսարի 26 ամսութեամբ, ըստ նոր տուածի, կը գրեն թէ փոխառութեան վերջ փաշան, որ ինչպէս յայտնի է օմանեան գեսարանի պաշտօնի Բեդրուպուրի կերթայ, նայնօրը Լաստիոյ կայսեր անգանակից ըլլալու հրաւիրուել է Վալիմաքի իշխանին հետ: Այս վերջինը որ Բարձրագոյն Վրան գեսարանն է ի Սեկընք, ասոնք օրը փառաւոր հացկերոյթ մը ըրած է եղեր ի պատիւ Տէրիւլ փաշային:

«Նիւրինքն ըրագրութեան մը մէջ կը կարգաւոր թէ Սեկընք իրիտանիոյ իշխանութեանը ներքե և անոր պաշտպանութեանը տակ եղած Հնդկաստանի զանազան երկիրներուն մակերեսութեմ 1 միլիոն 465 հազար 331 քառակուսի միլոն է, և անոնց բնակչաց թիւը 180 միլիոն 367 հազար 148 հոգի կը հասնի:

«Սեկընքի մէջ ներկայ 1860 ամին համար հրատարակուած օրացոյցէ մը կիմանալք թէ Նիւրինք ազգային երեսփոխանաց ժողովին անգեսանէն ամենէն ձեռը ար 2 երկու Ս. Պիւրէլին է, որ իւր 85 երօրդ տարին մտաւ, որտ ի նիւրնթըն 75 տարեկան է, լորտ Նոհն Սաւէլ 67 տարեկան, միտար Տիւրայիլ 54, միտար Քոպուրն 55, և միտար Պրայիլ 48 տարեկան է, Սեկընք ինչպէս յայտնի է, նշանաւոր անձինք և երեւելի տեսնաբանք են:

«Գաղղիոյ աշխարհագրական գրատան տարեցոյցը փան 1860 ամին կը ձեռնարկէ թէ Նիւրինք Երօրդ կայսեր տիրապետութեան ժամանակը մինչև 1859 թ. 3 հազար միլիոնի ոսկի գրամ և 185 միլիոնի արծաթ գրամ կորուեր է:

Այլ և կը ձեռնարկէ թէ 1793 թ. մինչև 1859 այսինքն 66 տարուան մէջ, 9 հազար 710 միլիոն 747,892 քրանքի ոսկի և արծաթ գրամ կորուեր է գաղղիոյ մէջ:

Նշն տարեցոյցին մէջ կը կարգաւոր նաեւ թէ 1858 թ. Փարիզի մէջ, 37,451 ծնունդ եղեր է, որոցմէ 11,57 ընական գուաններ, այսինքն աղջիկորդի են: Նշն տարուան մէջ 32,362 հոգի մեռեր են և 12,012 ամուսնութիւն կը կերէ:

ալ պաշայլած են:

Այս կողմէնք ալ մեզայն բանին համար բաժնաւորներուն որ մէկ քիչ համբերելով բարիք տեսնան, և ապա ֆաւոր ընեն յիշելով ան անձին խօսքը որ իրեն բարեկամը ըսեր է թէ այս ինչ մարդը քեզ կը բաժնաւոր, կը զարմանաւ պատասխանէր է չիւնքի ան մարդուն բարիք մի ըրած չունիմ:

Բայց լաւ գիտեմք որ շատերն և էքսերին աս խօսքովն ալ չի շտանաւոր, մէջը թել մի մաղտաւոր չունենալն իրեն պիտոր նստին մեղ չէ չիտ չէ չիտ ֆաւոր ու լիսան բերեն, որը այս բանը ինչո՞ւ անոնք մտածեր են ու իմիտքս չեկեր է ըսելով, որն ալ հասարակաց ատէթ եղած օրէնք մի է այսպէս բանը ֆաւոր կը ըլլաւ, և ալ կընեմ ըսելով, բայց մենք ատենց ըսածը, ատենք չի գրած տան ըսեր ենք, ինչ որ կուղեն թող ըսեն մեր պարտականութիւնը ինչքը բանի տեղ մարդ մի որ տեսնայ ըրածին ու թողանին նէ, մեր վրայ աղքին բարիք բերելը բանն զատ բան մի թող չգտնայ ալ, միւս կարգէն ըրացողաց բերին բուրդ գնելու ալ ժամանակ չունիմ:

Այսու վերջ տալով, կը յայցեմք մարդասիրէն լատուծոյ որ ինքը լուսաւորելով բոլորիս ալ միտքը ի կատարն հասուցէ և աշխատանքին ի փառս իւրում համարենցի:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ , 3 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

Բարձրագոյն Սուրբ պաշտօնական կերպիւ կը ծանուցանէ թէ ի ներկայութեան Սուստաֆա Օլարիֆ փաշային , միտոր Դաւթնէին՝ որ Օթոման Պանքային վերատեսուէն է , Հանսըն սեղանաւորին , Վէյիսի էֆէնտինին , և փոքրանոցին դռները հասարակութեան առջև բաց ըլլալով , չորս անգամին այրուեցաւ 130 միլիոն 49 հազար 100 զուռուշի դրամաթուղթ :

Արտաքին գործոց պաշտօնէայ վսեմափայլ Դոսատ փաշային որդին Քիւթապի Պէյը անցեալ շաբթու կաթուածի յանկարծահաս անհազին հարուածով մը վախճանեցաւ : Այս ցաւալի մահը սաստիկ կսկիծ պատճառեց ոչ միայն հանգուցելոյն գորովագութ հօրը , այլև տեղու թեան բոլոր երևելի պաշտօնատարաց և բազմաթիւ բարեկամացը վախճանեալ Պէյին :

Փարիզի օսմանեան դեսպան վսեմափայլ Համէտ Վէֆիէ էֆէնտին անցեալ չորեքշաբթի օրը գաղղիական Սէնտր շոգենաւով մեկնեցաւ : Ստրասբուրգի ճանապարհաւ , Փարիզ երթալու :

Անցեալ ամսոյ 29ին , Պարսից դեսպան վսեմափայլ Սէֆէմէտ Հիւսէին խանը մեծ հաց կերելով մը ըրաւ , ուր ներկայ էին Սէֆէմէտ , Վալի փաշան , Սիլվա փաշան , Լիզէմփաշան և ուրիշ երևելի պաշտօնատարք : Նմանապէս Նիզդիյ , Սուսիյ և Լուսիյ դեսպանները և միւս դեսպանատանց անդամները :

Անգրիանու պոյսոյ կառավարիչ վսեմափայլ Հիւսի փաշան խիստ գեղադէ դիպուածով մը խղճուեց եւ թուրքական գետոյն մէջ , որ նոյն քաղաքին հին պալատին քովէն կանցնի : Նորին Վսեմութեան հաւատարիմ ծառաներէն մէկը ուղեւոր իւր տիրոջ օգնութեան համեմուտիւն ալ նոյն ցաւալի բաղդը ունեցեր է :

Այլեւմեք , կըսէ Դոստալ ար Քոնստանտինոպօլ , թէ անգղիացի տիկին մի քանի մը օրէ ի վեր՝ օրը հաշար օխայ հաց և 400 օխայ միս բաժնել կուտայ 2էքէզ գաղթականաց : Այս ռզրմութեան բաժանումը քանի մը օրէ ի վեր սկսաւ կոտորածներու պոյսոյ խաներուն մէջ ուր բնակեալն 2էքէզները , և ի գործ կըրտուի յիշեալ բարեգութ տիկնոջ աջացը առջև : Այս օրինակ գործերը , պարզապէս յիշատակուելով , հետեւին կըրերն , կըյաւելու յիշեալ օրազիրը , իրենց բացատրութիւն և իրենց գովեստը :

Անցեալ շաբթու Պէյոլուս թէքէն գողերը զիշերով եւրոպացիի մը խանութը մտեր ու 20 հազար զուռուշի չափ դրամ վերցուցեր են :

Այսպեբական հրովարտական թէքէն տին՝ որ անաղին կարգի և առաջին աստիճանի պաշտօնատար է , Վարիտաթի և թահաթի խանութակալ (մուհասէպէճի) անուանեցաւ : և Նիզդիանու պոյսոյ նախորդ տու մարակալ Հաճի իմին էֆէնտին՝ կայսերական գանձուն մուհասէպէճի կարգեցաւ :

Անցեալ կիրակի գիշեր (յուլիան 31ին) Պալատէն քիչ մը հեռու Միլիանէրայ ըսուած տեղը հրդեհ մը պատահեցաւ : օր՝ քիչ ժամա նակուած մէջ սաստիկ հովուն օգնութեամբը տարածուելով , մոխիր դարձուց 400ի չափ հին տներ , փայտաշէն խանութներ և ուրիշ շէնքեր :

Այլուսի թէ Սեբաստիյ կարաւանը (քէրվան) ճանապարհին ձուներուն տակ թաղուեր է և այս պատճառաւ ինը անձնք մեռեր են :

Փարիզէն փետրվարի 3 ամսաթուով (ըստ նոր տու մարի) հասած հեռագրական լուր մը կը ծանուցանէ թէ սպանիացիները , զինի սաստիկ և բարեյաջող պատերազմի մը , Սարագի թէզուան քաղաքին տիրեր են :

Պարսկաստանէն հասած նամակները կըծանուցանեն թէ օգոստոսիաւ Շահը իմանալով զմարդասիրական բարեգործութիւնները Քորթ Սորմութեան ըսուած գաղղիացի կուսանոց , որոնք երկու տարիէ ի վեր Սորպէճանի նահանգին մէջ հաստատած են իրենց բնակութիւնը , հաճեցաւ օգնութիւն մը ընել անոնց : ուստի հրաման տուաւ որ տարուէտարի 100 թուման , այսինքն 1200 ֆրանք շնորհուի իւր մասնաւոր գանձէն յիշեալ բարեպաշտ կուսանոց :

Օսմանեան իւսային գինը 116 զուշի իջաւ և անկաւին օր ըստ օրէ իջնալու վրայ է :

ՔԱՆԱԾԱՆԵԱՒԻՔ

Չմուշիւ , 3 Փետրվարի :

Քաղաքի Նիզդիյ հիւպատոսարանին առաջին թարգման մեծարգոյ մօտիւ Ս. Սալուֆը անցեալ շաբթ երեկոյն փառաւոր հացկերելով մը ըրաւ ի պատու գիւսաւոր պաշտօնատարաց տեղական կառավարութեան : Այս հաց կերելով , ուր ներկայ էին Քէհիւս-Պէյը , Սալ-Քեաթիպին , կալուածոց տեսուչ Վալի Սիլվա-Պէյը , փառաւորականութեան ատենանին նախագահ Սալէ էֆէնտին , ոստիկանութեան տեսուչ Համիտ-Պէյը և այլն , խիստ փառաւոր եղաւ ըստ ամենայն մասին և զուարթալիւն տանալով թեան մը հանգիսի կրնամներ :

Հարգաւոր միտոր Վալիէմ Պրոտի , գործակալ (աթաշէ) Նիզդիյ դեսպանատան կոստանդնուպոլսոյ որ քանի մը շաբթէ ի վեր իզմիր կըգտնուի , վաղը կըմեկնի Նիզդիւ երթալու , մէկ քանի ամսուան համար :

Թէոդոսիայէն (Քէֆէն) կըգրեն մեզ թէ խալիպեան նորահաստատ ուսումնարանը յաջողութեամբ կըյառաջագիւնէ և անոր մէջ գրտնուող աշակերտաց թիւը 89 հոգիի կըհասնի առայժմ : Հմանապէս յիշեալ ուսումնարանին տպարանը և անոր կից եղած գրասենեակը և օրագրաց Վերծանութեան թանգարանը արդիւնաւոր կերպիւ ծաղկելու վրայ է : կըգրեն մեզ նաև թէ մօտ օրերս թէոդոսիայի մէջ ազգային դպրոց մը բացուեր է աղջկանց համար , ուր առայժմ 23 աշակերտուհի կըկրթուին : Այս դպրոցին վերատեսուցութիւնը յանձնուած է եղբերեւորացի բարեպաշտ ու բարեկիրթ տիկնոջ մը :

Վիմիրէն մինչև Ստրն շինուելու երկաթուղւոյն գործերը անցեալ շաբթուանէ ի վեր շփոթութեան մէջ կըգտնուին ի պատճառս գծուարութեանց ըմանց՝ որ տեղի սննդանի մէջ երկաթուղւոյն ընկերութեան և շինութիւն պայմանագրութեամբ վրան առնողին գործակալաց : Այս գծուարութիւնները պարտաւորեցին զմիտոր Հայա Քէրք սր լոնտոն երթալ : նմանապէս երկաթուղւոյն գլխաւոր ճարտարապետ միտոր Մէրէտիթ իւր պաշտօնէն հրաժարեցաւ և շինութեան աշխատութիւնները ըստ մեծի մասին գաղթած են և ի կախ կըմնան Սալայիմ ընդամենը հաղիւ թէ 30 բանւոր կայ , կըսեն , երկաթուղւոյն շինութեանը աշխատող :

Անցեալ ամսոյ 29ին ուրբաթ գիշեր ահա գին հրկիզութիւն մը պատահելով ի Քաղաքի , հեռագրութեան գրասենեակը , Քաղղիյ , Լուսիւրիյ և Սարտենիայի հիւպատոսարանները , պղտիկ մըկիթ մը , շոգենաւուց զանազան ընկերութեանց պաշտօնատարանները և ծովեզերքը եղած բոլոր շտեմարանները : կը հաստատեն թէ ընդամենը 100-120 մեծուղտիկ շէնք մոխիր դարձեր են :

ՔԱՆԱԾՔԱՎԱՆԵԱՒԻՔ

Չմուշիւ , 3 Փետրվարի :

Այս շաբթու 97 կողով աֆիւն վաճառեցաւ 190-195 զուշի չէքին : 1250 քուրձ տորոն 235-267 1/2 ի կենդինարը : և 150 հակ բամպակ 287-294 զուշի : Հմանապէս 25000 կենդինար Նիզդիւ տեսակ փալամուտ ծախուեցաւ 73-81 զուշի կենդինարը , ապրանքին աղւորութեանը համեմատ , այլև 1000 կենդինար թրքեստու տեսակ , 105-108 զուշի : Նէհրին այսօրուան արժէքը՝ 5-5 զուշի փորայ է : և այս գիններով 60 քուրձ վաճառեցաւ :

ՔԱՆԱԾՔԱՎԱՆԵԱՒԻՔ

Հախարհորձ պարոն Ս. Սիւրբա , որուն խանութը յառաջագոյն Լօզանի ֆրէնկլանտէին Դիմայի էր , այժմ Դիմայի էր : Ս. Սիւրբայի արան Ս. Սիւրբայի շաբթու 26 : Այս շաբթարանին մէջ իշխանաւոր , և մէկ քանի օգնելի ըմպելիքներ թէ միշտի բաժակ և թէ քանի մը օխայով : Սիւրբայի իշխանութիւն քանի քանի շաբթուներէն քաղաքի լափաւոր գիններով :

Պարնայի լիւնիւն Շու և ընկեր , որոնք ժամացոյց շինու են Օ. Վիցիլի մէջ , յանկալով իրենց արհեստին գործերը այս քաղաքի ալ քաղաքի , գործարարն մը ևս :

Իշխանի մէջ բացին , որ լափաւոր գիններով իշխանութեան մէջ հաս իմ մեծ խանութներէն լափաւոր քանի մը մայրցիւր թէ՛ արան և թէ՛ քիչնայ համար : նմանապէս անի կերպ լափաւոր քաղաքի (պիտուգըրի) , արժաւէ և ոսկիէ շինուած , որոց պարտաւորութեանը այսինքն խաւը Լուսիւն երաշխաւոր իշխան :

Նիզդիւ արհեստարարները յանձնուած իշխանութեան մէջ մայրցիւր նորագէտ , շալիւր և խաղաղութեւն : և քալայոյ եւ թէ իրենց մէջ վառահոսութեան անեղիւնները գոհ պիտի ըլլան անի կերպիւ :

Իրենց գործարարը իշխանի Դիմայի լաւը Սիւրբ թիւն Դիմայի լաւնէն թիւ 20 : Այլև ուշուր ինչպիսիք լիւնի Դիմայի լաւնէն պատրուի :

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ

Հոլանդի Դիմայի արար :

Ինչու համար հիւանդութիւնները աղետալի վախճան կուենան :

Վասնզի փոխանակ անոնց պատճառաւ ուշադրութիւն մատուցանելու , անոնց արդիւնքը կըզննենք : և փոխանակ ուշադրութեան արմատը ընթելու , միայն հետեւութեանց հոգ կըտան : Նիւրբ : Հոլանդիի դեղահատից ներգործութիւնը կատարելապէս այս դրութեան հակառակ կերպիւ կազմէ : այսինքն մարմնոյն գաղտնի գործարաններէն և արեան շրջապատութեան կարտաքսէ արտաքսէ և վնասակար նիւթերը , որոնք բոլորեալ չաւան , ջերմ , թուրութիւն և ֆիզիքական նուազումը կըպատճառեն : և այս կերպիւ հիւանդութեանց աղբիւրը ջնջուելով , անոնց հետեւութիւններն ալ անհետն կըլլան : Սոսկալեան դեղերը ժամանակաւոր աղէկութիւն մը միայն կը պատճառեն հիւանդին , իսկ այս դեղահատիքը , ընդհանրապէս յարմարաց տի կըլինին զհիւանդութեանը :

ՎԱՍՏԱՊԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ :

Վաստապանութիւնը սովորաբար յառաջ կուգայ ջրային անկարգութիւններէ : որոնք արդիւնք գործողութիւնը կըկարգեն և մեր կենդանական բոլոր կարգը ամենը մէկուեցան : Այս պատճառաւ դեղահատիքը ջրային դրութիւնը (սիւթութիւն) կըվերահաստատեն թէ և աւելած ըլլայ , ասորով թիւնը և միտքը կըզորացնեն այնպիսի դեպքերու մէջ ուր միւս ամեն դեղերը բան մը չեն կրնան ընել :

Ի Երգի հիւանդութիւն և մաղձ :

Լէրի (գառա ձիւր) հիւանդութիւնները և մաղձը շատ անգամ ամենատարեալ ցաւեր կըպատճառեն : Որչափ անձինք արեգք այս ցաւով վնասեալ ըլլալով , չեն գիտեր բժշկուելու : միջոցները , որոնք իրենց մօտը կըգտնուին : Եթէ այս դեղահատիքն քանի մը հաստ առնելու ըլլային , ինչպէս որ նախապէս Երգի հիւանդութեան ծանուցագրին մէջ , շուտով սկսի արտաբերել իրենց ցաւերէն : և շինակութիւններէն շատերը , որոց երկաթայն է մարդոյ մարմինը , կրնան քիչ ժամանակուան մէջ ջնջուել : այս դեղահատիքը գործածելով , ինչպէս որ ապա : ցուցուեցաւ բազմաթիւ օրինակներով :

ՎԱՍՏԱՊԱՆՈՂՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ :

Եթէ կանայք հոգ չենն ըստ ժամանակին դորման տանելու այն թանկ և վնասակար հիւանդութեանը երբոր անոնց ըն : թոյլը շաղթած է , իրենց տուղութիւնը և կեանքը իսկ ալ նոյնմէ կըզուրկ կըտարուի իրենց հեղիւն մը : Այս ամեն փորձագաւոր արտիկ հաստատուն գործողութիւնը կըպատճառեն : և այս դեղամիջոց կանայք կրնան իրենց փորձաւոր ժամանակը (սաք քիւլիք) ապահովութեամբ անցնել և իրենց տուղը շուրթերը վրայել : Այս դեղահատիքը օգտակար են նաև կանանց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց և խղճութեանց որ կըպատահին կատարեալ հասակին մէջ :

Չ զապաւութիւն և տկարամտութիւն :

Հաղաւոր անձինք զոհ կըլլան այս տեսակ սեւաւորութեան (իր քրտալի) , որ անոնց տալու առջև հրէշ մը ըն : և չեն գիտեր իրենց ցաւերը թեթեւեղելու հարկաւոր դարմանը , այն ինչ այսպիսի դեպքերու մէջ Հոլանդիի դեղահատիքը շատ անգամ մեծ ներգործութիւններ ունեցան : Ուստի շարունակ գործածութիւնը այս պատճառաւ դեղահատիքը հարկաւոր զգուշութեամբ ի կերակուր , իսկայն կըբժշկէ ամենամարդ դեպքերն սրտի և հիւանդ ըլլան : Ուղեկցել ջրային դրութիւնը (սիւթութիւն) կըստնորարտի և հիւանդը գործակալ իր ասորով թիւնը կըտարուի : Այս դեղահատիքը յատկապէս խիստ օգտակար են վան յետագայ հիւանդութեանց :

Ընդհանրական ջերմ (ֆիւր էնթերմի) : Հիւանդութեան թիւն (սաթմ) : Մաղձային ջերմ (ֆիւր պիլի) : Խիթ (բոլի) : Ցաւ : որովայնի : Թուրութիւն և նուազում : Օձիկ (եղանձը) : Վանայ ամսական օրինաց ա կարգութիւն : Ստնացաւութիւն (նիգրիս) : Գլխացաւութիւն : Բորբոքում : Դալուկ (սարլըք) : Երկկամեմտութեան (ըրկամիս) : Միզարգելութիւն : Պարանոցի ցաւ : Գործակալ միզանոցի : Ուսույց (գլխմար) : Կեղք (իւլու) : Ամեն տեսակ որդերը (սորլըք) : Արդողութեան արտերը :

Յիշեալ դեղահատիքը տուղեղը զանազան մեծութեամբ են և կըվաճաւին 9, 22, 33, 88, 176 և 264 զուռուշի իւրաքանչիւրը , և ամեն մեկուն մէջ հայերէն լեզուաւ ծանուցագիր մը կայ , որ այս դեղահատիքը գործածութեան վրայք մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ :

Խմբագիր-տէր Լեօնարդ :

Պաշտպան Ս. Պալապալի :